

ОДГОВОРИ НА НЕДОУМИЦЕ И ДИЛЕМЕ ОКО ПРИМЕНЕ ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

sigurnakuca.net

ПИТАЊА / ОДГОВОРИ

1. Шта радити у случају када лице којем је изречена хитна мера прекрши ту хитну меру, а прекршајни суд дежура до 19,30 часова, односно уколико лице прекрши хитну меру у току ноћи? По ком основу то лице може да се задржи у полицијској станици до јутра?

У члану 36. став 1. Закона о спречавању насиља у породици наводи се: *Казном затвора до 60 дана казниће се за прекршај лице које прекрши хитну меру која му је изречена или продужена. Дакле, лице које прекрши хитну меру чини прекршај, те се тиме примењују правила Закона о прекршајима, конкретно – члан 190. Закона о прекршајима – привођење осумњиченог за извршење прекршаја пре покретања поступка. У овом члану у ставу 1. тачка 4. наводи се: Овлашћени полицијски службеници могу и без наредбе суда привести лице затечено у вршењу прекршаја, ако се довођењем спречава у настављању извршења прекршаја, односно ако постоји опасност да ће непосредно наставити са чињењем прекршаја, поновити прекршај или да ће избећи прекршајни поступак. Ставом 2. овог члана предвиђено је да се привођење осумњиченог – у случајевима из става 1. овог члана – мора извршити без одлагања. Дакле, ако је у случајевима из става 1. овог члана осумњичени затечен у вршењу прекршаја и не може се одмах привести у суд, а постоје основи сумње да ће побећи или опасност да ће непосредно наставити да врши прекршаје, овлашћени полицијски службеник може осумњиченог задржати најдуже 24 сата – у складу с чланом 190. став 3. Закона о прекршајима. У том случају, поли-*

цијски службеник о привођењу осумњиченог доноси решење о задржавању (у складу с чланом 190. став 6. Закона о прекршајима). Против овог решења о задржавању окривљени и његов бранилац имају право жалбе у року од четири часа од достављања решења о задржавању (у складу с чланом 190. став 7. Закона о прекршајима).

Такође, требало би указати и на члан 86. став 1. Закона о полицији (задржавање лица и привремено ограничење слободе кретања – услови за задржавање), где се наводи следеће: Полицијски службеник ће задржати лице у случају када је то другим законом прописано. Синтезом наведених законских одредаба, можемо утврдити да полицијски службеник може задржати лице које прекрши хитну меру до 24 часа – у складу с чланом 86. став 1. Закона о полицији, у вези с чланом 190. став 3. Закона о прекршајима, када ће у смислу члана 190. став 6. донети и решење о његовом задржавању.

2. Због чега није предвиђена санкција за лажно пријављивање од стране жртве?

Лажно пријављивање кажњиво је према Кривичном закону (КЗ). Међутим, шта је тачно лажно пријављивање, односно када се сматра да неко чини ово кривично дело, детаљно је описано на сајту „Искључи насиље” (www.iskljucinasilje.rs), у одељку „Честа питања”.

У овом делу, важно је истаћи и то да уколико подносилац пријаве има основа да верује да је неко лице извршило кривично дело и у том уверењу подноси пријаву, неће одговарати за кривично дело из члана 334. КЗ-а. То значи да је за кривично правну одговорност подносиоца пријаве потпуно ирелевантан исход поступка по поднетој пријави.

3. На који начин ће школа бити заштићена након пријаве насиља у некој породици, имајући у виду то да ће деца и даље ићи у ту школу и да ће просветни радници долазити у контакт с њиховим родитељима и сарађивати с њима?

Школа је установа, дакле, правно лице, те би евентуална реакција пријављених родитеља и негодовање због пријаве уништењем школе и школског инвентара представљало кривично дело (уништење и оштећење туђе ствари из члана 212. Кривичног законика), за које се гони по службеној дужности. Уколико би пак родитељ извршио неку радњу према одређеном лицу које је запослено у школи (педагог, психолог, директор, професор, учитељ) и то у виду претње на његов живот и тело или евентуално нешто теже, свакако би се тада у његовим радњама могла остварити обележја неког кривичног дела (на пример, угрожавање сигурности из члана 138, насилничко понашање из члана 344. КЗ-а или било ког другог кривичног дела због којег се такође гони по службеној дужности). С тим у вези, управа школе у оба ова случаја може да поднесе кривичну пријаву надлежном тужилаштву против лица које је предузело неку од тих радњи и да тражи да представник/представница школе присуствује састанку групе за координацију и сарадњу, на ком ће бити разматрана иницијална пријава насиља у породици родитеља према детету, како би се и у ширем контексту проценило понашање тог родитеља и направио план на који начин ће даље поступати све институције. Међутим, важно је нагласити да би увек требало имати на уму то да је интерес деце изнад свега. Ако се школа или било која друга установа, односно запослени у тим установама „плаше“ те насилне особе, онда као друштво не смемо изгубити из вида то како је тек том детету које живи у таквој породици. Стога, имајући у виду све законске обавезе, дужни смо да предузмемо све мере ради заштите деце и да пријавимо насиље.

4. На пример, уколико се у петом сату полицијског поступања према могућем учиниоцу насиља утврди да су испуњени услови за задржавање, у складу са Закоником о кривичном поступку, које време се евидентира у решењу о задржавању, ако се има у виду то да се решење о задржавању – у складу с поменитим законом – мора донети два сата након довођења лица, а да се Законом о спречавању насиља у породици предвиђа осам часова за поступање?

У члану 294. став 2. Законика о кривичном поступку (ЗКП) наводи се: О задржавању јавни тужилац или по његовом одобрењу полиција, одмах а најкасније у року од два часа од када је осумњиченом саопштено да је задржан, доноси и уручује решење. Дакле, решење се осумњиченом мора уручити у року од два часа од када му је саопштено да је задржан, а не у року од два сата након довођења. Када је реч о другом делу питања – у вези са евидентирањем времена које се уноси у решење – чланом 294. став 2. ЗКП-а предвиђено је следеће: У решењу мора бити наведено дело за које се осумњичени терети, основи сумње, дан и час лишења слободе или одазива позиву, као и време почетка задржавања. То имплицира да се евидентира време када је могући учинилац доведен у просторије полиције по Закону о спречавању насиља у породици. Ради лакшег разумевања, поступање полиције идентично је ситуацији као у случају члана 289. став 2. ЗКП-а, где се наводи: Ако полиција у току прикупљања обавештења оцени да позвани грађанин може бити сматран осумњиченим, дужна је да га одмах поучи о правима из члана 68. став 1. тачка 1. и 2. овог закона и о праву да узме браниоца који ће присуствовати његовом саслушању. Дакле, уколико се у петом часу полицијског поступања према могућем учиниоцу утврди да су испуњени услови за задржавање у складу са ЗКП-ом, евидентираће се време његовог довођења као могућег учиниоца и с њим ће се поступати на исти начин као и с лицима означе-

ним у члану 294. став 1. ЗКП-а. На тај начин, у конкретном примеру, задржавање „овог лица“ (према ЗКП-у) трајаће плус још 43 часа, што – заједно с пет часова које је провео у полицијској станици као могући учинилац – представља време до 48 часова (које предвиђа и ЗКП).

5. На који начин обезбедити присуство лица – могућег учиниоца, након што му се изрекне хитна мера, уколико се он не одазове позиву након 48 часова?

Приликом узимања изјашњења од могућег учиниоца, надлежни полицијски службеник, поред личних података, узима и његов број телефона. Уколико је након процене ризика утврдио да је према учиниоцу потребно изрећи неку хитну меру, уручује му примерак наређења. У том наређењу наводи се упозорење, у смислу члана 17. став 4. Закона о спречавању насиља у породици, у коме је прецизирано да је могући учинилац дужан да се по истеку хитне мере јави надлежном полицијском службенику који је те мере и изрекао, с тачном назнаком дана и часа када је то потребно да учини. Такође, у обрасцу наређења стоји и да – на предлог тужилаштва – хитна мера може бити продужена за 30 дана, а наведено је и да ће учинилац, у смислу члана 36. став 1. Закона о спречавању насиља у породици, бити кажњен затвором до 60 дана за прекршај уколико прекрши хитну меру која му је изречена или продужена. Управо ово наређење потписује могући учинилац, те се сматра да је упознат са свим правима и обавезама наведеним у наређењу. На тај начин, уколико се могући учинилац не јави надлежном полицијском службенику и не поступи у складу с датим обавештењем (које је истовремено његова обавеза и његово право, јер му од пријема решења тече и рок за изјављивање жалбе уколико је евентуално дошло до продужења хитне мере), мало пре истека 48. часа, надлежни полицијски службеник може

га позвати телефоном или му послати СМС поруку на број телефона који је оставио. Уколико се ни након тога не одазове, полицијски службеник о свему томе саставља белешку, чиме се сматра да је учинилац одбио пријем, те решење производи дејство, јер се увек морати имати на уму зашто је оно донето, а донето је ради заштите жртве. С тим у вези, није потребно никакво посебно обезбеђивање присуства овог лица, али би свакако у том случају одмах требало обавестити јавног тужиоца, центар за социјални рад и жртву насиља, како би се предузеле друге мере с циљем заштите жртве и давања подршке жртви. Такође, потребно је и овај случај изнети на састанку групе за координацију и сарадњу.

6. Да ли се хитне мере изричу заједно с решењем о задржавању или заједно с мерама заштите од насиља у породици ако оне већ постоје?

Хитна мера – одређена наређењем надлежног полицијског службеника – траје 48 часова, када се лице привремено удаљава из свог стана на ово време. Задржавање по Законнику о кривичном поступку одређује се на основу одобрења јавног тужиоца, и може трајати до 48 часова, када је лице лишено слободе и смештено у просторије полиције. Дакле, ако је задржавање одређено зато што постоји основ сумње да се у радњама могућег учиниоца остварују обележја кривичног дела, јер то и јесте предуслов за одређивање задржавања осумњиченог, онда је тиме хитна мера привременог удаљења могућег учиниоца из стана потпуно конзумирна његовим задржавањем у просторијама полиције до 48 часова. Када је реч о другом делу питања, односно о случају када је лицу већ изречена мера за заштиту од насиља у породици према Породичном закону, односно ако те мере већ постоје, најпре је неопходно против њега поднети кривичну пријаву за кривично дело насиље у породици из члана

194. став 5. КЗ-а. Уколико након консултације с тужиоцем нема основа за његово задржавање, већ се пријава доставља редовним путем, у том случају се према овом учиниоцу и ради заштите жртве могу изрећи и хитне мере.

7. Која је одговорност полицијског службеника за процену ризика када се – након догађаја који је процењиван – догоди убиство? Колико се временски уназад повлачи одговорност? На који период се спроводи процена ризика (нпр. данас се изврши процена ризика и процени се да у датом тренутку нема елемената за изрицање хитних мера, а потом након неког времена дође до инцидентног догађаја са одређеним последицама)?

Ако пођемо од чињенице да је ризик променљив и да један догађај који је данас био високо ризичан за неколико дана то не мора бити и обрнуто, односно да нешто што у првом тренутку није било ризично за неко време то ипак постане, онда долазимо до одговора на постављено питање. Наиме, најважније јесте то да се надлежни полицијски службеник доследно придржава листе ризика коју је доставило Министарство унутрашњих послова и да правилно попуни ову листу. Уколико је проценио да нема ризика и да не треба да се изрекне хитна мера – неће је ни изрећи. Надлежни полицијски службеник свакако ће и овај случај изнети на састанак групе за координацију и сарадњу и претходно ће се консултовати с дежурним тужиоцем и о томе сачинити службену белешку. Међутим, уколико се инцидент деси одмах, дакле, одмах након што је учинилац пуштен из полицијске станице, полицијски службеник би био одговоран ако није попунио листу ризика на адекватан начин. Уколико се инцидент деси наредног дана или неког од следећих дана, свакако одговорност не може носити само полицијски службеник, већ и остали чланови групе

за координацију и сарадњу уколико су разматрали наведени случај, као и полицијски службеник уколико није адекватно попунио листу ризика. Иначе, процена ризика се врши у року од осам часова након довођења могућег учиниоца. Надаље, процену ризика врши тужилац у року од 24 часа од када је обавештен о томе да је изречена хитна мера, а процена ризика врши се поново за сваки конкретан случај, најкасније у року од 15 дана након догађаја на састанцима групе за координацију и сарадњу. Дакле, одговорност полицијског службеника постојала би само уколико није на адекватан начин проценио све таксативно наведене ризике у листи ризика; уколико је то учинио на адекватан начин, не би сносио одговорност за евентуалну тежу последицу, управо због променљивости ризика.

8. Која је одговорност полицијских службеника у случају непоступања?

Имајући у виду апстрактност питања, полицијски службеник у случају непоступања може одговарати дисциплински или пак кривично за своје непоступање. На пример, могао би да одговара за кривично дело несавестан рад у служби (члан 361. КЗ-а) уколико је очигледно несавесно поступао у вршењу службе; за то кривично дело као облик виности тражи се нехат. Такође, могао би да одговара за кривично дело злоупотреба службеног положаја (члан 359. КЗ-а), за које се као облик виности тражи умишљај, односно то да је полицијски службеник био свестан да његово непоступање може довести до извршења кривичног дела и да је хтео да до тога дође или када је био свестан да може да учини кривично дело, па је на то пристао.

9. Када ће бити још обука полицијских службеника?¹

Још није одлучено да ли ће и када ће бити организоване додатне специјализоване обуке полицијских службеника, у складу с чланом 28. Закона о спречавању насиља у породици. Међутим, Министарство унутрашњих послова свакако планира и спроводи низ обука полицијских службеника, јер препознаје значај перманентне едукације професионалаца.

10. Када ће бити организована дежурства у центрима за социјални рад, имајући у виду то да су полицији и тужилаштву и викендом потребна мишљења у вези с могућим извршиоцем насиља и односима у породици?²

Пасивна дежурства радника центра за социјални рад одавно су успостављена, а активна дежурства – у смислу боравка запослених у просторијама центра за социјални рад у току ноћи и викендом – још увек нису планирана [2]. Међутим, за изрицање хитне мере од радника центра за социјални рад тражи се такозвани „прелиминарни извештај“, који подразумева давање најосновнијих података о породици (нпр. да ли се налази на евиденцији центра или не, од када и по ком основу се налази уколико је у евиденцији, те да ли је центар предузимао мере и које конкретно; дакле, подаци из евиденције центра, а не мишљење у ужем смислу), што јесу подаци које центар може дати и на други начин, без активног дежурства. О томе је више пута било говора, бар на подручју града Београда (као и на подручју Чачка, Ужица, Крушевца), током припрема за почетак

1 Информација добијена у Министарству унутрашњих послова.

2 Информација добијена у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

примене закона током априла/маја 2017. године, када су и дати предлози Министарства правде за решавање тог питања.

11. Да ли би школа требало да поднесе пријаву полицији на основу разговора ученика с психологом школе о томе да постоји насиље у породици?

Да. Пријава ученика да постоји насиље у породици, па још и психологу школе који дефинитивно поседује стручна знања, није само пријава – то је и дететов захтев за помоћ, па је нужно да школа о томе обавести полицију уколико се дете с тим слаже. Уколико дете моли психолога школе да то никоме не каже, психолог школе дужан је да обавести дете да о томе што му је рекло не сме да ћути и да ће – без навођења тога да је дете пријавило насиље – о сазнању да постоји насиље прво обавестити центар за социјални рад и тражити да присуствује следећем састанку групе за координацију и сарадњу. Указујем на то да поступак за све пријаве по којима поступа било полиција, било јавно тужилаштво, управо и почиње од пријаве оштећеног или неког другог лица (установе, на пример). Обавештење о томе не значи нужно и кривично гоњење, али јесте основ да се преиспита основаност навода који су истакнути у пријави, да се прикупе обавештења и утврди да ли се у радњама пријављеног евентуално остварују обележја кривичног дела, што је основни задатак тужилаштва и полиције, а не школе као образовне установе. С тим у вези, врло је важно веровати оштећеном, а аналогно томе, важно је да психолог школе верује ученику, да уважи сигурност и слободу коју је дефинитивно осетио када је од неког стручног затражио помоћ за свој проблем; треба га охрабрити, подржати и сугерисати му да не игнорише то што је пријавио.

12. Да ли било која изречена хитна мера – коју донесе и продужи суд – престаје да важи ако је могући учинилац прекрши, а судија прекршајног суда га не огласи кривим и не осуди га на казну затвора?

Хитна мера истиче протоком рока од 30 дана, те се одлуком прекршајног суда да радње које је предузело одређено лице не представљају радњу прекршаја, односно одлуком да није учињен прекршај у смислу члана 36 .став 1. Закона о спречавању насиља у породици, не може прекинути трајање већ изречене хитне мере. Дакле, трајање хитне мере не може бити суспендовано одлуком судије прекршајног суда – хитна мера остаје на снази до истека 30. дана. Сличан пример налазимо и у ситуацији када је против неког лица поднета кривична пријава због кривичног дела насиље у породици из члана 194. став 5. КЗ-а. Дакле, кривична пријава поднета је јер постоји основана сумња да је осумњичени прекршио мере за заштиту од насиља у породици, које му је суд одредио на основу закона којим се уређују породични односи. Уколико се кривични поступак по овој пријави оконча ослобађајућом пресудом кривичног суда, јер је суд нашао да нема доказа да је извршено кривично дело насиље у породици из члана 194. став 5. КЗ-а, таква ослобађајућа пресуда била би потпуно без утицаја на трајање мера за заштиту од насиља у породици и оне би остале да важе у року који је одредио суд у парничном поступку (обично до годину дана). Теоријски гледано, против лица коме су изречене хитне мере, у периоду од 2+30 дана, може више пута бити подношена прекршајна пријава због кршења, али то не утиче на трајање хитне мере коју је и продужио суд опште надлежности. То што подносилац захтева за покретање прекршајног поступка сматра да предузета радња представља кршење, а судија прекршајног суда да та иста радња не представља кршење, апсолутно не утиче на трајање хитне мере. Међутим, иако хитна мера остаје на снази, подносилац захтева за покретање прекршајног поступка мора изјавити жалбу против одлуке суда, а о свему наведеном обавестити центар за социјални рад, јавног тужиоца, жртву и овај предмет

свакако мора да изнесе на састанак групе за координацију и сарадњу, која ће потом анализирати радње које је предузело ово лице и поново проценити ризик у склопу тих радњи. Свакако, требало би и подсетити на то да је врло важно да у току трајања хитне мере чланови групе за координацију и сарадњу у индивидуалним плановима заштите и подршке жртви предузму и друге мере на које су овлашћени другим законима, не само Законом о спречавању насиља у породици, а све то с циљем заштите жртве и пружања подршке жртви. На пример, благовремено тужбом треба да покрену поступак за изрицање мера за заштиту од насиља у породици у парничном поступку, са захтевом да се донесе и привремено решење.

13. До када су бивши партнери обухваћени Законом о спречавању насиља у породици (нпр. засновали су нове породице, немају ништа више заједничко, неколико година је прошло од прекида брака, заједнице, везе)?

Чињенице да су заснивали нове породице или заједнице, да бивши партнери нису имали заједничку децу, или да немају заједничку имовину, да је прошло неколико година од прекида брака, заједнице или везе, нужно не морају да говоре у прилог томе да је престала и контрола и моћ коју бивши партнер врши или има над другим партнером, јер иначе никада не би ни дошло до пријаве полицији или тужилаштву. Ако на ово додамо да постоје и заједничка деца или да се води поступак за утврђивање заједничке имовине или постојање евентуалне љубоморе због заснивања нове заједнице с новим лицем, ситуација се далеко компликује. Но, без обзира на све наведено, уколико се прими пријава од лица која су у оваквим односима, полицијски службеник је дужан да – без одлагања – процени ризик, полазећи од члана 3. став 3. Закона о спречавању насиља у породици, где се наводи: *Насиље у породици у смислу овог закона јесте акт физичког, сексуалног, психичког или економског насиља учиниоца*

према лицу са којим се учинилац налази у садашњем и ранијем брачном или ванбрачном или партнерском односу, или према лицу са којим је крвни сродник у правој линији, а у побочној линији до другог степена или са којим је сродник по тазбини до другог степена, или коме је усвојитељ, усвојеник, храњеник или хранитељ, или према другом лицу са којим живи или је живео у заједничком домаћинству. Дакле, чињеница да је након престанка једне везе, заснована нова брачна, ванбрачна или партнерска веза, потпуно не утиче на примену овог закона, имајући у виду то да се Закон о спречавању насиља у породици примењује и на лица с којима се некада живело у заједничком домаћинству.

14. Група за координацију и сарадњу на редовном састанку разматра све новопријављене случајеве насиља за подручја одређене градске општине и поред тога полицијска станица тужилаштву доставља и извештај о тим догађајима који се уводе у КТР уписник тужилаштва, па сматрамо да се посао непотребно дуплира и да се тужилаштва затрпавају предметима о којима је поменута група већ донела одлуку на састанку. Како наложити полицијским станицама да не достављају писмени извештај тужилаштву, него да све случајеве пријаве групи за координацију и сарадњу?

Ова питања су у неким тужилаштвима већ решена на адекватан начин и та тужилаштва представљају пример добре праксе. Група за координацију и сарадњу разматра све случајеве пријаве насиља и оне у којима је изречена хитна мера и оне где није дошло до изрицања хитне мере. С тим у вези, полицијски службеник дужан је да на састанак поменуте групе изнесе све пријаве које је имао у претходних седам, десет или петнаест дана, чак и уколико није изрекао хитну меру; тиме је суштински испунио своју обавезу и обавестио тужилаштво, а и центар за социјални рад о

датом случају. Уколико организација саме полицијске станице/управе захтева и посебно писмено обавештење, односно уколико члан 16. став 4. Закона о спречавању насиља у породици, у коме се наводи следеће: *Ако надлежни полицијски службеник установи постојање опасности која није непосредна, сва доступна обавештења о насиљу у породици и опасности од њега и своју процену ризика доставља основном јавном тужилаштву и центру за социјални рад*, тумачимо на строго формалан начин, тада ће надлежни полицијски службеник ову своју обавезу испунити тако што ће јавном тужилаштву и центру за социјални рад упутити посебан допис/извештај, с назнаком „За групу за координацију и сарадњу (назив подгрупе – уколико постоји)”, где ће навести и ознаке и бројеве предмета у тужилаштву, уколико је било ранијих пријава или су у ранијем периоду поступали у предметима који се односе на ту породицу, што га не ослобађа обавезе да и у табелу нових случајева, којом се припрема за састанак те групе, уврсти и тај догађај (уз назнаку да је групи за координацију и сарадњу већ доставио допис/извештај одређеног датума). По пријему оваквог дописа/извештаја, врло је важно да и управа тужилаштва овај предмет заведе у НПТ1, а не у КТР уписник, што је већ пример добре праксе у Другом основном јавном тужилаштву у Београду. На тај начин свакако се неће дуплирати пријаве, јер ће се сви ови извештаји и пријаве налазити у НПТ1 уписнику и биће разматрани на састанку групе за координацију и сарадњу.

15. Како поступати у ситуацији када је пријава за насиље у породици прво поднета центру за социјални рад?

Поступајући у складу с чланом 13. став 2. Закона о спречавању насиља у породици, у коме се наводи: *Државни и други органи, организације и установе обавезни су да неодложно пријаве полицији или јавном тужиоцу свако сазнање о насиљу у породици или непосредној опасности*

од њега, центар за социјални рад био би дужан да одмах ову пријаву достави полицији, када ће она бити дата у рад надлежном полицијском службенику, који је дужан да процени ризик и даље поступа у складу са Законом о спречавању насиља у породици.

Уколико је центар за социјални рад ову пријаву поднео јавном тужилаштву, тада би јавно тужилаштво било дужно да – у складу с чланом 13. став 5. Закона о спречавању насиља у породици, у коме се наводи: *Јавни тужилац коме је пријављено насиље или непосредна опасност од њега, дужан је да пријаву одмах проследи полицијским службеницима, да би они о томе обавестили надлежног полицијског службеника (члан 14. став 1)* – одмах достави полицији. Дакле, пријава се без одлагања прослеђује полицији, уколико је могуће факсом, а не ставља се на пример, као у пракси пре доношења закона о спречавању насиља у породици, захтев за прикупљање потребних обавештења по Законик у о кривичном поступку. Имајући у виду да примарно поступање у предметима насиље у породици (према Закону о спречавању насиља у породици) има полиција, далеко је **целисходније и ефикасније да центар за социјални рад** поступи на први начин, то јест да **без одлагања пријаву директно достави само полицији**, о чему је већ више пута причано.

У оба случаја, било да је пријаву примио од центра за социјални рад или да пријаву центра прими путем тужилаштва, као и без обзира на то да ли је изрекао или није изрекао хитне мере, надлежни полицијски службеник дужан је да и овај предмет унесе у табелу нових пријава и да у својој припреми за састанак, поред других података, наведе и ознаке и бројеве предмета у тужилаштву, уколико је било ранијих пријава или су у ранијем периоду поступали у предметима који се односе на ту породицу, како би и овај случај био размотрен на првом следећем састанку групе за координацију и сарадњу.

Такође, важно је указати и на праксу појединих центара за социјални рад који пријаву за насиље у породици истовремено подносе и полицији и јавном тужилаштву, иако закон јасно утврђује да је пријаву потребно доставити или једном, или другом државном органу. Овакво поступање такође узрокује дуплирање пријава и непотребно затрпавања тужилаштава, баш као што је то наведено у претходном питању и одговору. С тим у вези, ако центри за социјални рад већ поступају на такав начин, то јест ако пријаву достављају и полицији и тужилаштву, онда је **потребно да пријаву коју достављају тужилаштву доставе с назнаком „За групу за координацију и сарадњу (назив подгрупе – уколико постоји)”,** где ће навести и ознаке и бројеве тужилачких предмета, уколико је било ранијих пријава или су у ранијем периоду поступали у предметима који се односе на ту породицу, када је важно да је управа тужилаштва заведе у НПТ1 уписник, а не у КТР уписник. У том случају, тужилац не би имао обавезу да пријаву доставља полицији, односно надлежном полицијском службенику – у складу с чланом 13. став 5. Закона о спречавању насиља у породици, јер полиција већ има ту пријаву (**центар је исту пријаву проследио на адресе оба органа**), нити да ставља захтев за прикупљање потребних обавештења по ЗКП-у. Зашто? Зато што ће и у овом случају надлежни полицијски службеник одмах проценити ризик и предузети мере по Закону о спречавању насиља у породици и – као и у претходним, већ описаним случајевима и било да изрекне или не изрекне хитну меру – овај предмет ће унети у табелу нових пријава, те ће наведена пријава насиља бити размотрена на првом следећем састанку групе за координацију и сарадњу, где ће потом та група донети одлуку о свим потребним мерама заштите и подршке, а тиме и о потреби да се прикупе потребна обавештења.

Поступањем на овај начин, као и на начин описан у одговору на претходно питање, неће се дешавати дуплирање пријава, те затрпавање предметима, а тиме ће се притом постићи и већа ефикасност у поступању свих органа и установа у процесу заштите жртава.

16. Ко ме је потребно да се обрати невладина организација када полицијски службеник одбије да прими пријаву насиља, у ситуацији када жена нема капацитет да улази у нови правни процес и да тужи полицију или да се жали на рад полицијског службеника?

Свако ко има сазнање о томе да је полицијски службеник одбио да прими пријаву за насиље у породици, а тиме и невладина организација може обавештење/представку о томе поднети старешини полицијске станице, управи полиције, Одељењу за контролу законитости у раду или Сектору унутрашње контроле при Министарству унутрашњих послова, без обзира на став жртве, али уз њено обавештење о томе. Постоје два разлога за то. Као прво, у ужем смислу, обавеза полиције јесте да прими сваку пријаву, а тиме и пријаву за насиље, што се и наводи и у члану 16. Правилника о начину обављања полицијских послова („Службени гласник РС”, број 27/2007). Као друго, у ширем смислу, чињеницом да је невладина организација сазнала да полицијски службеник није примио пријаву за насиље у породици, сазнала је и за конкретно насиље у породици, када постоји обавеза утврђена чланом 13. Закона о спречавању насиља у породици, где се у ставу 1. наводи: *Свако мора да полицији или јавном тужиоцу пријави без одлагања насиље у породици или непосредну опасност од њега*. Дакле, подносећи обавештење/представку против полицијског службеника који је одбио да прими пријаву за насиље у породици, у којој се свакако наводи и оно што је жртва имала да пријави, практично се штити жртва насиља. По овако поднетој представи поступаће се паралелно у два дела. У делу против полицијског службеника који је одбио да прими пријаву за насиље у породици поступаће надлежни органи, а у другом делу – који се односи на само насиље у породици – поступаће надлежни полицијски службеник, у складу са Законом о спречавању насиља у породици.

17. Како поступати према ученику који има 14 година, иде у осми разред основне школе, који се понаша насилно у школи, као вероватно и код куће, ако су родитељи ученика проблематични, необични и свађалице?

Имајући у виду одредбу члана 1. Закона о спречавању насиља у породици, став 2. у коме се наводи да се овај закон не примењује на малолетна лица која учине насиље у породици, јасно је да не може доћи до његове примене када је реч о малолетним учиниоцима насиља у породици. Међутим, имајући у виду да малолетно лице има 14 година, те да је већ кривично одговорно, најпре би се требало обратити центру за социјални рад и полицији, који ће прикупити сва потребна обавештења, те ће даљи евентуални поступак бити настављен у Одељењу за малолетнике Вишег јавног тужилаштва. Дакле, у овом случају, уколико је подносилац пријаве школа, свакако би се требало обратити надлежном центру за социјални рад, који би требало да организује и конференцију случаја – у складу с важећим протоколима, где ће позвати и представника/представницу школе.

18. У којим случајевима је важно укључити жртву насиља у састанак групе за координацију и сарадњу?³

Према Закону о спречавању насиља у породици, предвиђено је да жртве насиља присуствују састанку групе за координацију и сарадњу. Из досадашње праксе, утврђено је да се ова одредба поменутог закона не поштује, односно да се жртве насиља не позивају на састанак групе, углавном зато што се на састанцима разматра велики број предмета, а за сам рад предвиђен је кратак период. Да би рад групе био ефикасан, као и да

3 Помоћ у одговору пружиле активисткиње Аутономног женског центра.

би учешће жртве било конструктивно, неопходно је жртву припремити за учешће на састанку, како би њено присуство допринело сачињавању најбољег плана заштите и подршке, те како би се спречила додатна трауматизација жртве и обезбедила ефикасност рада групе. Активно учешће жртве у решавању сопственог проблема јесте јако важно, јер жртва најбоље познаје насилника и из сопственог искуства може да предвиди његове будуће реакције. Уколико група није у могућности да позове жртву насиља на састанак, неопходно је да виђење жртве групи пренесе радник центра за социјални рад, ангажован на непоредном раду на предмету, или представник невладине организације која жртви пружа подршку. С друге стране, на састанак групе требало би позивати жртве тамо где постоји висок ризик од насиља, где постоји хроничитет и ризик од поновне ескалације насиља или у случајевима у којима је жртва навела да је пријавила насиље, али да је одговор поступајућих представника институција био неадекватан, да се жртва осећа незаштићеном или уколико су и жртви биле изречене хитне мере. За учешће на састанку групе жртву би требало да припреми представник центра за социјални рад или друга организација која јој пружа подршку, тако што ће је упознати с радом групе, с њеним надлежностима, као и са значајем њеног учешћа у раду групе.

19. Шта радити у случају када је потенцијални учинилац насиља слепо лице или трудница?⁴

У случајевима када је насилник слепо лице или трудница, имајући у виду то да је реч о рањивим друштвеним групама, треба размотрити да ли је у питању жртва насиља која се бранила или је та особа насилна (а тога је било у пракси када је реч о особама са инвалидитетом). Ако та особа јес-

4 Помоћ у одговору пружиле активисткиње Аутономног женског центра.

те насилна, поступа се као у сваком другом случају – процењује се да ли има елемената кривичног или прекршајног дела или основа за изрицање хитних мера. Наравно, неопходно је сагледати проблем у ширем породичном контексту, водећи рачуна и о њиховим потребама, односно о њиховом здравственом стању и потребама да се други брину за њих. У оваквим случајевима, неопходно је проблем сагледати мултидисциплинарно и међусекторски, уз организовање конференције случаја, те на основу тога – на састанку групе за координацију и сарадњу – сачинити најоптималнији план заштите и подршке за жртву насиља, а према насилницима изрећи мере које неће утицати на њихов здравствени статус, али које ће спречити даљу ескалацију насиља у породици. И у оваквим случајевима, приоритетно је поштовати принцип безбедности жртве и обавезе институција да зауставе насиље у породици.

20. На који начин поступати уколико је породица од раније позната полицији, син пријављује насиље, а познато је да је насиље обострано? Да ли се од оба лица узима изјава у својству могућег учиниоца, на записник о изјашњењу с циљем да с е изрекне обострана мера?

У оваквим случајевима, неопходно је проценити да ли је реч о породичном сукобу или о насиљу у породици. Породични сукоб подразумева да учесници у сукобу (чланови породице) имају једнаку моћ, да немају страх једни од других, већ да равноправно учествују у сукобу. Да би се проценило да ли је у питању сукоб или насиље у породици, неопходно је утврдити хроничитет – историју насилног понашања (нпр. отац је био насилан према сину још док је овај био мало дете, био је насилан према супрузи или осталим члановима домаћинства), ко од чланова породице има моћ и контролу, ко је започео насиље, степен ризика од ескалације насиља, те ко се брани и ко узвраћа. Непрепознавањем жртве и изрицањем

мера према насилнику и према жртви, институције доприносе додатној трауматизацији жртве, а насилника оснажују и остављају слободан простор за даље насилно понашање. Обавеза професионалаца јесте да препознају насиље и да га зауставе.

21. Да ли је могуће изрећи хитну меру ако се у радњама учиниоца остварују обележја кривичног дела угрожавање сигурности из члана 138 става 1 Кривичног законика (на пример брат прети сестри с којом не живи у истом домаћинству)?

Да, могуће је под доленаведеним условима. Законом о спречавању насиља у породици (ЗСНП) предвиђено је да се овај закон примењује и на пружање заштите и подршке жртвама кривичних дела предвиђених одредбом члана 4. став 1. тог закона, а у истом члану и ставу у тачки 18. наводи се: ...друга кривична дела, ако је кривично дело последица насиља у породици. Ако овај члан доведемо у везу с чланом 3. став 3. закона, где се између осталог наводи да је насиље у породици акт психичког насиља учиниоца према лицу са којим се учинилац налази у садашњем или ранијем брачном или ванбрачном или партнерском односу или према лицу са којим је крвни сродник у правој линији, а у побочној линији до другог степена или са којим је сродник по тазбини до другог степена или према другом лицу са којим живи или је живео у заједничком домаћинству и друго. Брат и сестра сматрају се члановима породице у смислу Закона о спречавању насиља у породици, а радње које је брат предузео могу се сматрати „радњом” непосредне опасности од насиља у породици, у смислу овог закона (за хитну меру није нужно да постоје обележја ма ког кривичног дела, већ је довољно да постоји непосредна опасност од насиља у породици или насиље нижег интензитета, иако још

увек нису остварена обележја кривичног дела насиље у породици). Дакле, у овом случају, брату би могла бити изречена хитна мера због претњи на живот и тело према сестри – привремене забране да контактира са жртвом насиља и да јој прилази. Таква пријава свакако би требало да буде размотрена и на састанку групе за координацију и сарадњу.

Важно је истаћи и то да уколико би кривично дело угрожавање сигурности из члана 138. Кривичног законика извршио учинилац према лицу које се не би могло сматрати чланом породице, у смислу члана 3. став 3. Закона о спречавању насиља у породици (на пример, комшија прети комшиници), онда се никако не би могла изрећи хитна мера, јер се ова два лица не могу сматрати члановима породице у смислу поменутог члана. Међутим, ова кривична пријава такође би могла бити размотрена на састанку групе за координацију и сарадњу уколико постоји потреба да се жртви (комшиници) пружи заштита и подршка. Дакле, за изрицање хитне мере нужно је да се лица (могући учинилац и жртва) сматрају члановима породице у смислу члана 3. став 3. ЗСНП-а, али такав однос (чланови породице у смислу члана 3. став 3. ЗСНП-а) не тражи се за мултисекторски приступ кривичној пријави, односно за рад групе за координацију и сарадњу и за израду индивидуалног плана заштите и подршке жртви (детаљније објашњено у питању 22).

22. Када постоји обавеза групе за координацију и сарадњу да разматра и кривичне пријаве за кривична дела из члана 4. став 1. Закона о спречавању насиља у породици? Да ли је нужно да учинилац кривичног дела (на пример, обљуба злоупотребом положаја из члана 181. Кривичног законика) и жртва буду чланови породице – у смислу члана 3. став 3. Закона о спречавању насиља у породици – да би поменута група размотрила и ту кривичну пријаву?

Чланом 25. став 2. Закона о спречавању насиља у породици предвиђено је да група за координацију и сарадњу: ...разматра сваки случај насиља у породици који није окончан правоснажном судском одлуком у грађанском или кривичном поступку, случајеве када треба да се пружи заштита и подршка жртвама насиља у породици и жртвама кривичних дела из овог закона, израђује индивидуални план заштите и подршке жртви и предлаже надлежном јавном тужилаштву мере за окончање судских поступака. Када овај члан доведемо у везу с чланом 4. став 1. ЗСНП-а, где се наводи да се овај закон примењује и на сарадњу у спречавању насиља у породици (чл. 24–27) у кривичним поступцима за кривична дела, јасно је да је група за координацију и сарадњу дужна да размотри и кривичне пријаве поднете за кривична дела из члана 4. став 1. ЗСНП-а, уколико је жртви неког од тих кривичних дела потребно пружити заштиту и подршку, као и онда када је потребно предложити мере јавном тужилаштву за окончање судског поступка.

Тумачењем члана 4. ЗСНП-а, у делу где се наводи да се закон примењује и на сарадњу... (чл. 24–27) у кривичним поступцима за кривична дела, закључује се да се на жртву кривичних дела из члана 4. став 1. тог закона примењују одредбе које се односе на лица одређена за везу, на групу за координацију и сарадњу, састав те групе и на сарадњу и правилник о сарадњи, ако је тој жртви потребно пружити заштиту и подршку (нигде се

у закону не наводи „жртви кривичног дела из члана 4. став 1, ако се може сматрати чланом породице са извршиоцем у смислу члана 3. став 3. закона”). Законом, дакле, нигде није условљено да се ова кривична дела (на пример, обљуба злоупотребом положаја из члана 181. Кривичног законика или трговина људима) разматрају на састанку групе само ако су извршена између чланова породице (чак и теоријски било би тешко замисливо да се чланови породице нађу у улози извршиоца и оштећене код кривичног дела обљуба злоупотребом положаја). Напротив, управо овим законом истакнута је основна намера законодавца, а то је пружање заштите и подршке и жртвама тачно одређених кривичних дела, путем мултисекторског приступа. Овакав став је појачан и одредбама из VI главе Закона о спречавању насиља у породици (Заштита и подршка жртвама насиља у породици и жртвама кривичних дела одређених овим законом), где се свим тим жртвама даје право на обавештавање (члан 29), право на бесплатну правну помоћ (члан 30) и право да на састанку групе за њих буде израђен индивидуални план заштите и подршке (члан 31). Тако се у члану 31. став 1. ЗСНП-а наводи: По пријему процене ризика којом је установљена непосредна опасност од насиља у породици, група за координацију и сарадњу израђује индивидуални план заштите и подршке жртви; у ставу 5. – Индивидуални план заштите и подршке жртви израђује се иза жртве кривичних дела из овог закона. На тај начин, обезбеђено је да се, на пример, према жртви трговине људима приступи мултисекторски ради пружања заштите и подршке.

Да је намера законодавца била да се заштита и подршка пружи само жртвама које се могу сматрати члановима породице са извршиоцем, онда би у члану 4. после речи у кривичним поступцима за кривична дела, било додато ако је реч о лицима из члана 3. став 3. закона. Како то не стоји, ни у овом члану, нити у свим поменутих члановима који се односе на жртве кривичних дела из члана 4, може се закључити да је погрешан став једног дела стручне јавности, који из самог имена закона (Закон о спречавању

насиља у породици⁵) извучи аналогију да се жртвама кривичних дела из члана 4. став 1 може пружити заштита и подршка мултисекторском сарадњом, само и једино ако су у сродству са извршиоцем. Доследном применом таквог става, овим жртвама не би се могло дати ни право на обавештавање, нити израдити индивидуални план заштите и подршке (њега израђује група), јер жртва није у сродству са извршиоцем (у смислу члана 3. став 3. ЗСНП-а). Оваквим (погрешним) тумачењем девалвира се основни циљ закона, а то је заштита и подршка жртвама насиља у породици (и онда када нису остварена обележја кривичног дела насиље у породици), али и жртвама кривичних дела из чл.4 став 1. (где је поред осталих наведено и кривично дело насиље у породици из чл. 194. КЗ-а). Дакле, интенција законодавца је била да се групи посебно рањивих жртава (жртвама кривичних дела из чл. 4/1 закона) пружи заштита и подршка путем мултисекторског приступа.

5 Радни назив Закона о спречавању насиља у породици био је Нацрт закона о заштити од насиља у породици и сузбијању кривичних дела против полне слободе и брака и породице, али је ревидиран током израде јер је био предугачак. Међутим, скраћењем назива није промењен циљ закона – заштита и подршка за жртве наведених кривичних дела.

23. Ко је надлежан за поступање, уколико је учинилац извршио кривично дело на подручју једног града / једне општине, а живи на подручју другог града / друге општине, док жртва живи на подручју треће општине / трећег града? Дакле, у ситуацији када су у радњама пријављеног остварена обележја кривичног дела, а има места и за изрицање хитне мере, а пријаву је прва добила полицијска станица где је извршено кривично дело? Ко процењује ризик, кога обавештава, ко узима изјаву, коме је доставља, мишљење ког центра за социјалну помоћ се тражи, који тужилац ставља предлог за продужење, како се усклађује надлежност по кривичном и закону о спречавању насиља у породици, ко коме подноси кривичну пријаву? Која група поступа?

Ако се учинилац и жртва који живе у различитим местима случајно затекну на неком трећем месту, где ни једно од њих двоје не живи, одмах излазе полицијски службеници с подручја где су се затекли учинилац и жртва. Ако службеници затекну могућег учиниоца, доводе га у надлежну организациону јединицу полиције, ради вођења поступка. Надлежни полицијски службеник те полицијске станице обавља разговор са жртвом и с могућим учиниоцем, врши процену ризика и уручује наредбу о хитној мери могућем учиниоцу. Могућем учиниоцу саопштава се да одређеног дана дође у полицијску станицу у месту где живи, како би му се уручило решење о евентуалном продужењу трајања хитне мере (ако оно буде донето).

Надлежни полицијски службеник из полицијске станице која је извршила процену ризика и донела хитну меру, процену ризика одмах доставља основном јавном тужилаштву на чијем подручју жртва има пребивалиште или боравиште (члан 16. став 3. ЗСНП-а).

Тај надлежни полицијски службеник из полицијске станице која је извршила процену ризика и донела хитну меру, ту хитну меру депешом

доставља и полицијској станици где могући учинилац живи, како би били упознати с њом и како би му уручили решење о њеном продужењу. Надлежни полицијски службеник који је извршио процену ризика и донео наредбу, обавештава писмено жртву о врсти хитне мере која је изречена, те хитну меру доставља и тужилаштву у месту где жртва има пребивалиште/боравиште, центру за социјални рад (члан 17. став 6. ЗСНП-а).

Тај тужилац, на чијем подручју жртва има пребивалиште или боравиште, обавља даљу процену, ставља прелог за продужење хитне мере и износи предмет на састанку групе за координацију и сарадњу. Предлог да се хитна мера продужи подноси се основном суду, на чијем подручју се налази пребивалиште, односно боравиште жртве, а о предлогу одлучује судија појединац (члан 19. ЗСНП-а). Суд решење о продужењу хитне мере доставља могућем учиниоцу – по хитном поступку – путем полицијске станице где учинилац има пребивалиште односно боравиште.

Члан 17. Кривичног законика каже да је место извршења кривичног дела како у месту где је извршилац радио или био дужан да ради (где се догађај догодио), тако и у месту где је у целини или делимично наступила последица дела (где је пребивалиште жртве). Тако, суд и тужилаштво увек могу заснивати месну надлежност према пребивалишту односно боравишту жртве. Надлежни полицијски службеник, заједно с проценом ризика и наредбом о изреченој хитној мери, одмах после њеног уручења, извештај или кривичну пријаву о самом догађају доставља тужилаштву где жртва има пребивалиште/боравиште (члан 17. став 6. ЗСНП-а). Тужилац који руководи групом за координацију и сарадњу, по потреби, сва потребна обавештења тражи од групе за координацију и сарадњу из места где се догађај догодио односно од такве групе из места где учинилац има пребивалиште. Пословник о раду групе за координацију и сарадњу ПРЕДВИЂА САРАДЊУ ГРУПА, јер свака група има целовите податке (податке тужилаштва, полиције, центра, школе) о учиниоцу, жртви и догађају с њихове територије. Дакле, најцелисходније је водити све

поступке јединствено, на подручју месне надлежности оног тужилаштва, где жртва има пребивалиште, односно где фактички живи, јер се само јединственим поступањем може сагледати случај у целини и пружити хитна, благовремена и свеобухватна заштита жртви.

Тај критеријум увек треба да буде примаран при одређивању месне надлежности суда и тужилаштва, јер и центар за социјални рад заснива надлежност за предмете насиља у породици према том критеријуму. Иако према њиховим законима, пребивалиште односно боравиште жртве није експлицитно одређено као критеријум за заснивање надлежности, као што је тај критеријум експлицитно одређен за поступање центра у случајевима поступака смештаја или лишавања пословне способности, то је једино целисходно, јер и други поступци који могу произаћи из овог догађаја (корективни надзор, поверавање деце, развод) заснивају се према пребивалиштву жртве и деце.

Ако је неки центар за социјални рад већ започео поступак у овој породици и ако је поступак АКТИВАН, тај центар ће завршити поступак који је у току (ако су неке мере наложили надлежно министарство или Заштитник грађана, тај центар ће по њима поступити). Када се заврши поступање тог центра по предмету, ради се пресек стања и поступак наставља центар у месту где актуелно жртва има пребивалиште или боравиште.

Ако је неки центар раније водио предмет те породице, али је предмет У ПАСИВИ, онда центар у месту где актуелно жртва има пребивалиште или боравиште може замолницом да тражи предмет на увид и да настави рад по пријави насиља.

24. Ко је надлежан за поступање (која ПС, које ОЈТ, који суд) уколико и жртва и могући учинилац имају пребивалиште у једном граду, али се радња кривичног дела одиграла у другом граду где партнери само проводе годишњи одмор, а притом има основа и за изрицање хитне мере и у том граду где само проводе одмор, а где жртва пријави насиље? Ко је надлежан, ко поступа, како, која група разматра и томе слично?⁶

У погледу поступања полиције, у конкретном случају, за расветљавање кривичног дела и за покретање поступка за одређивање хитних мера била би надлежна иста полицијска управа, дакле, она на чијем подручју тренутно бораве и учинилац и жртва и где је кривично дело извршено.

Наиме, приликом одређивања надлежности полиције за поступање у случају пријављивања кривичног дела, треба пре свега имати у виду то да је стварна надлежност прописана одредбама члана 30. став 3. Закона о полицији, на тај начин што је као један од полицијских послова предвиђено и откривање и расветљавање кривичних дела, обезбеђивање доказа, њихова анализа, криминалистичко форензичко вештачење употребом савремених форензичких метода и евиденција и откривање имовине проистекле из кривичног дела. Одредбом члана 25. тачка 1. Закона о полицији предвиђено да је посао полицијске управе да на подручју општине, односно града, у којој је њено седиште непосредно обавља полицијске и друге унутрашње послове и остварује локалну сарадњу. Која ће од полицијских управа бити надлежна да у конкретном случају врши поједине полицијске послове, произлази из одредбе члан 16. Уредбе о начелима за унутрашње уређење МУП-а, којом је одређено за која подручја градова и општина су образоване поједине полицијске

6 Одговор на питање 24 дао је заменик јавног тужиоца Слободан Јосимовић, из Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду.

управе, чиме је одређена и њихова месна надлежност. Дакле, свака полицијска управа ради полицијске послове на подручју оних градова и општина за које је образована, али када говоримо о откривању и расветљавању кривичних дела, за оцену надлежности неопходно је претходно утврдити где је кривично дело извршено. Шта се сматра местом извршења кривичног дела, одређено је одредбама члана 17. Кривичног законика, тако да се под местом извршења подразумева и оно место где је учинилац предузео радњу извршења кривичног дела, као и оно место где је настипила последица кривичног дела. У случају кривичног дела насиље у породици (члан 194. КЗ-а), последица не мора нужно да наступи у месту где је учинилац предузео радњу извршења (нпр. када учинилац који се налази на подручју једне полицијске управе, употребом телефона, рачунара или употребом других средстава комуникације, упућује увреде, претње и друге узнемирујуће поруке жртви која се налази на подручју друге полицијске управе), па би у тој ситуацији, формално гледајући, обе полицијске управе могле бити надлежне за расветљавање предметног кривичног дела, јер се (сходно одредби члана 17 КЗ-а), место извршења кривичног дела налази на подручју обе полицијске управе.

Када је реч о стварној надлежности полиције за спровођење поступка процене ризика и одређивања хитних мера, одредбама чл.15–17 Закона о спречавању насиља у породици одређено је да је за спровођење овог поступка овлашћен надлежни полицијски службеник којег је за то одредио стране руководиоца подручне полицијске управе, у смислу члана 8. Закона о спречавању насиља у породици. Дакле, за примену полицијских овлашћења, предвиђених Законом о спречавању насиља у породици, овлашћени су искључиво надлежни полицијски службеници. Међутим, када је реч о утврђивању месне надлежности за примену ових полицијских овлашћења, Закон о спречавању насиља у породици је крајње флексибилан, јер није предвидео начин на који се надлежност утврђује. Ово треба посматрати као једну од великих предности овог закона, јер се тиме олакшава брзо и ефикасно поступање надлежних полицијских

службеника у свакој животној ситуацији, када је потребно брзо заштити жртву и спречити могуће насиље у породици или његово понављање. То практично значи да сваки надлежни полицијски службеник може спровести поступак процене ризика и одредити хитну меру, али је битно да се могућем учиниоцу омогући изјашњење и да му се уручи наређење о хитним мерама у оној организационој јединици полиције у којој је задржан (до 8 часова, према члану 14. ст. 2. ЗСНП-а).

У погледу поступања јавног тужиоца и суда, за кривично гоњење био би надлежан јавни тужилац према месту извршења кривичног дела, а за продужење хитних мера надлежни су јавни тужилац, односно суд – према месту пребивалишта жртве, као и према месту њеног боравишта. Према томе, у конкретном случају, надлежност суда, односно тужилаштва одредиће се према целисходности, руководећи се најбољом и најефикаснијом заштитом жртве, што би значило да би то у овом случају били суд и тужилаштво према тренутном месту боравишта жртве.

Стварна надлежност суда за кривично гоњење учинилаца кривичног дела насиље у породици (члан 194. КЗ-а), одређена је одредбама чл. 22. и 23. Закона у уређењу судова. Њима је предвиђено да основни суд у првом степену суди за кривична дела за која је као главна казна предвиђена новчана казна или казна затвора до десет година, осим уколико законом није другачије одређено, док виши суд у првом степену суди за кривична дела за која је као главна казна предвиђена казна затвора преко десет година. Месна надлежност судова и јавних тужилаштва одређена је Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва, где је предвиђено за подручја којих градова и општина се образују поједини судови, док су јавна тужилаштва образована за подручја појединих судова, тако да се подручја судова и јавних тужилаштва поклапају. Када је реч о стварној надлежности јавних тужилаштва, она се (сходно одредбама члана 14. Закона о јавном тужилаштву) одређује у складу са одредбама закона којим се уређује стварна надлежност суда. Такође, као и

приликом одређивања месне надлежности подручних полицијских управа, мора се имати у виду и место извршења кривичног дела (дакле, оно место где је учинилац предузео радњу извршења кривичног дела, као и оно место где је наступила последица кривичног дела). Међутим, када је реч о малолетним извршиоцима кривичних дела, треба имати у виду да су стварно надлежни за поступање виши суд и више јавно тужилаштво, према месту пребивалишта малолетног учиниоца, а изузетно и његовог боравишта, уколико му је пребивалиште непознато или ако га нема, како то произлази из одредаба члана 42. и члана 45. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. Према малолетним лицима не могу се изрећи хитне мере, јер се Закон о спречавању насиља у породици не примењује на малолетна лица која учине насиље у породици.

У погледу одређивања стварне надлежности суда и јавног тужилаштва за покретање и спровођење поступка продужење хитних мера, одредбама чл.18. и 19. Закона о спречавању насиља у породици одређено је да основни јавни тужилац подноси предлог за продужење хитне мере, а основни суд одлучује о предлогу, док се месна надлежност суда и јавног тужилаштва заснива према месту пребивалишта, односно боравишта жртве (што произлази из одредбе члана 19. ст.1. ЗСНП-а).

У погледу поступања групе за координацију и сарадњу, надлежна би била група према месту пребивалишта жртве, али постоји могућност да то буде група и према месту боравишта жртве, уколико би то у конкретном случају било целисходније према околностима случаја.

Функционална надлежност групе за координацију и сарадњу одређена је одредбама члана 25. Закона о спречавању насиља у породици, док би се месна надлежност одређивала према пребивалишту жртве, имајући у виду то да је једна од функционалне надлежности групе да разматра случајеве када треба се пружи заштита и подршка жртвама насиља у

породици, као и жртвама других кривичних дела одређених законом. Случај се формира, у смислу Закона о спречавању насиља у породици, у јавном тужилаштву након што надлежни полицијски службеник (сходно одредбама члана 16. ст. 3. и члана 17. ст. 6. ЗСНП-а) достави сва доступна обавештења, процену ризика и наређење о хитним мерама основном јавном тужиоцу и групи за координацију и сарадњу, према месту пребивалишта или боравишта жртве (што произлази из одредбе члана 18. ст.1. у вези с чланом 19. став 1. ЗСНП-а), имајући притом у виду да о продужењу хитне мере одлучује суд према месту пребивалишта или боравишта жртве. Према томе, надлежност групе била би одређена према месту пребивалишта или месту боравишта жртве; дакле, према принципу целисходности, руководећи се најбољом и најефикаснијом заштитом жртве. Притом, од пресудног је значаја где ће се жртва налазити након пријаве насиља, односно да ли ће и колико ће дуго бити у месту тренутног боравишта или да ли ће се одмах односно у кратком року вратити у место свог пребивалишта. Наиме, циљ закона јесте да се заштита жртви пружи тамо где се она налази, односно где живи или дуготрајније борави, дакле, тамо где постоје ризици за њену безбедност и где јој се може пружати подршка. С тим у складу, у сваком конкретном случају и определиће се која ће група за координацију и сарадњу, односно с ког подручја, разматрати случај и донети план заштите и подршке. По правилу, то ће првенствено бити група према месту пребивалишта жртве, а изузетно према месту боравишта, уколико нема пријављено пребивалиште или ако је оно непознато односно уколико је то – због дуготрајнијег боравка ван места пребивалишта – повољније за жртву и томе слично.

25. Ко је надлежан за поступање (која ПС, које ОЈТ, који суд) уколико жртва живи на подручју једне општине / једног града, а могући учинилац на подручју другог града? Ко процењује ризик, ко изриче хитну меру, како се та мера уручује, ко је уручује, које ОЈТ / који суд је надлежан, мишљење ког центра за социјалну помоћ се тражи? Која група за координацију и сарадњу разматра случај? И шта ако су предузетом радњом остварена и обележја кривичног дела угрожавања сигурности из члана 138. Кривичног законика?⁷

Полицијски службеници полицијске станице где се догађај десио одмах излазе на лице места и процењују ризик. То је најчешће полицијска станица у месту где живи жртва, како би се правилно проценили стање жртве, њен страх, околности у којима живи, чланови породице, пријатељи, материјално стање, као и сви други параметри неопходни за израду индивидуалног плана заштите и доношење адекватних мера за пружање заштите и подршке жртви. Ако су ту затекли учиниоца, разговараће и с њим, а уколико га не затекну, извршиће процену ризика без довођења могућег учиниоца у полицијску станицу (члан 15. ст. 2. ЗСНП-а).

Надлежни полицијски службеник полицијске станице, који врши процену ризика, упућује депешу полицијској станици где учинилац има пребивалиште или боравиште. Они разговарају са учиниоцем и саопштавају му када да дође у ту полицијску станицу како би му рекли да ли је хитна мера одређена или не.

Уколико надлежни полицијски службеник који је вршио процену ризика сматра да има места одређивању хитне мере, одмах депешом шаље одређену хитну меру полицијској станици где учинилац има пребивалиште

7 Одговор на питање 25. дала је заменица јавног тужиоца Бојана Савовић, из Вишег јавног тужилаштва у Београду.

односно боравиште, како би је уручили учиниоцу. Одмах то саопштавају могућем учиниоцу и када поново дође у ту полицијску станицу, како би му се уручило решење о продужењу хитне мере (уколико је оно донето).

Надлежни полицијски службеник из полицијске станице која је извршила процену ризика и донела хитну меру, наведену процену ризика одмах доставља основном јавном тужилаштву на чијем подручју жртва има пребивалиште или боравиште (члан 16. ст. 3. ЗСНП-а).

Тужилац, на чијем подручју жртва има пребивалиште или боравиште, обавља даљу процену, ставља прелог за продужење хитне мере и износи предмет на састанку групе за координацију и сарадњу.

Предлог да се хитна мера продужи подноси се основном суду на чијем подручју се налази пребивалиште, односно боравиште жртве, односно где она фактички живи, а о предлогу одлучује судија појединац (члан 19. ЗСНП-а).

Суд решење о продужењу хитне мере доставља могућем учиниоцу по хитном поступку, путем полицијске станице где учинилац има пребивалиште односно боравиште. Уколико се могући учинилац не појави у заказано време које му је раније саопштио надлежни полицијски службеник, о томе се саставља службена белешка, чиме се сматра да ју је уредно примио (ово је детаљније описано у питању број 5 – **На који начин обезбедити присуство лица – могућег учиниоца, након што му се изрекне хитна мера, уколико се он не одазове позиву након 48 часова?**) аналогно са уручењем хитне мере. У члану 17. ст. 5. Закона о спречавању насиља у породици наведено је следеће: **Наређење се уручује лицу коме је хитна мера изречена. Ако оно одбије пријем наређења, надлежни полицијски службеник саставља о томе белешку, чиме се сматра да је наређење уручено.**

Члан 17. Кривичног законика каже да је место извршења кривичног дела како у месту где је извршилац радио или био дужан да ради (где се догађај догодио), тако и у месту где је у целини или делимично наступила последица дела (где је пребивалиште жртве). Тако, суд и тужилаштво увек могу заснивати своју месну надлежност према пребивалишту односно боравишту жртве. Надлежни полицијски службеник, заједно с проценом ризика и наредбом о изреченој хитној мери, одмах после њеног уручења, извештај или кривичну пријаву о самом догађају доставља тужилашству где жртва има пребивалиште/боравиште (члан 17. став 6. ЗСНП-а). Тужилац који руководи групом за координацију и сарадњу, по потреби, сва неопходна обавештења тражи од групе за координацију и сарадњу из места где се догађај догодио односно где учинилац има пребивалиште. Пословник о раду групе за координацију и сарадњу ПРЕДВИЂА САРАДЊУ ГРУПА, јер свака група има целовите податке (нпр. податке тужилаштва, полиције, центра, школе) о учиниоцу, жртви и догађају с њихове територије.

Тај критеријум увек треба да буде примаран при одређивању месне надлежности суда и тужилаштва, јер и центар за социјални рад заснива надлежност за предмете насиља у породици према том критеријуму. Иако према њиховим законима пребивалиште односно боравиште жртве није експлицитно одређено као критеријум за заснивање надлежности, као што је тај критеријум експлицитно одређен за поступање центра у случајевима поступака смештаја или лишавања пословне способности, то је једино целисходно, јер и други поступци који могу произаћи из овог догађаја (корективни надзор, поверавање деце, развод) заснивају се према пребивалиштву жртве и деце.

Ако је неки центар за социјални рад већ започео поступак у овој породици и ако је поступак АКТИВАН, тај центар ће завршити поступак који је у току (ако су неке мере наложили министарство или Заштитник грађана,

центар ће по њима поступити). Када се заврши поступање тог центра по предмету, ради се пресек стања и поступак наставља центар из места где актуелно жртва има пребивалиште или боравиште.

Ако је неки центар раније водио предмет те породице, али је предмет У ПАСИВИ, онда центар из места где актуелно жртва има пребивалиште или боравиште може замолницом да тражи предмет на увид и да настави рад по пријави насиља.

Ауторка: Горјана Мирчић Чалуковић

Заменик јавног тужиоца, упућена у Министарство правде

